

Universitätsbibliothek Wuppertal

Mavricii Havptii opvscvla

Haupt, Moriz

Lipsiae, 1875

|

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-5425](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-5425)

OBSERVATIONES CRITICAE.

[Lipsiae apud Weidmannos 1841.]

I.

Quae ante hos quattuor annos de carminibus aliquot Q. Valerii Catulli disputaveram, ea partim a doctis atque intelligentibus harum rerum existimatoribus approbata esse magno sane opere gaudeo, partim errasse me aut id ipsum quod verum esset accurate non tetigisse Godofredus maxime Hermannus, praceptor meus, me edocuit: sunt etiam non nulla, sed pauca, quae a vituperatione fortasse possim defendere. verum ne nimis mihi ipse placere meque amare videar, de his dicere praetermittam atque initium huius scriptionis a negligentiae cuiusdam meae emendatione quaeram. in carmine enim nonagesimo quinto (p. 72, 44 ss.) Satrachi et Paduae vocabula vera et ab ipso poeta posita esse recte quidem affirmavi (quaest. Cat. p. 97) [*sup.* p. 71], neque id feci primus, sed illud quaerere non recte neglexi, quid permovisset Catullum, reconditarum rerum notitiam ostentare minime solitum, ut ignobilem Cypri fluvium commemorare mallet quam clariorem aut, quod in ista propin quarum et remotarum regionum oppositione expectaveris, longinquiorem saltem orientis annem. enimvero Catullus ne hic quidem sui dissimilis fuit, sed quoniam Smyrnam Helvii Cinnae laudabat, apposite ad hanc laudationem Satrachum nominavit. nam ad Cypriam Smyrnam sive Myrrham Cinnae carmen pertinuisse uno satis docemur versiculo quem Priscianus attulit libro 6 p. 748 P. *At scelus incesto Smyrnae crescebat in alvo*: in quo versiculo rectissime ante alios Burmannus ad Ov. met. 10, 298 *Smyrnae* scripsit, cum codices praeberent aut *cinnae* aut *cirenae*, apud Putschium autem legeretur *Cinyrae*, quod nuper male defensum est. itaque cum Cyprii fluvii mentionem Catullus facit, Smyrnam missum iri

auguratur in eas ipsas regiones quas Cinna carmine illo celebra-
 2 verat. ceterum Satrachi fluvii¹ memoria cum antea mihi videretur
 unice conservata esse eis quae Isaacius Tzetzes ad Lycophronis
 versum 448 ascripsit, Σάτραχος, πόλις καὶ ποταμὸς Κύπρου. τινὲς
 δὲ διὰ τοῦ εἰ γράφουσι Σέτραχον, possum nunc hoc nomen duobus
 aliis exemplis confirmare. etenim Nonnus 13, 458 ss. Paphi
 incolas commemorat, Ἦχι θαλασσιγόνου Παφίης νυμφίῳ ὕδωρ,
 Σάτραχος ἡμερόεις, ὅθι πολλάκις οἶδμα λαβοῦσα Κύπρις ἀνεγλαίνωσε
 λελουμένον υἷα Μύρρης. Friderico Graefio debetur Σάτραχος,
 nam ante eum scribebatur Σέστραχος: poterat minore mutatione
 poni Σέτραχος. deinde in etymologico magno haec inveniuntur
 p. 117, 33 ss. Ἄωος, ποταμὸς τῆς Κύπρου. Ἄω γὰρ ὁ Ἄδωνις ὠνο-
 μάζετο, καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ Κύπρου βασιλεύσαντες. Ζωίλος δὲ ὁ
 Κεδρασεὺς καὶ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς κληθῆναι. τὴν γὰρ
 Θεϊάντος μητέρα οὐ Σμύρναν, ἀλλ' Ἄωαν καλοῦσι. Φιλίας δὲ πρῶ-
 τον βασιλέα Ἄωον, Ἡοῦς ὄντα καὶ Κεφάλου· ἀφ' οὗ καὶ ὄρος τι
 ὠνομάσθη Ἄωιον, ἐξ οὗ β' ποταμῶν φερομένων, Σεράχου τε καὶ
 Πλιέως, τὸν ἕνα τούτων ὁ Παρθένιος Ἄωον κέκληκε. ἢ διὰ τὸ πρὸς
 τὴν ἡῶ τετραμμένην ἔχειν τὴν ῥύσιν, καθά φησιν ὁ Παρθένιος, Κωρυ-
 κίων σέυμενος ἐξ ὀρέων, ἀνατολικῶν ὄντων. δύναται δὲ οὕτω κα-
 λεῖσθαι, καθ' ὃ ἡ Κιλικία Ἄωα πάλαι ὠνομάζετο. in his, ut certe
 hoc strictim attingam, μητέρα quod post Θεϊάντος legitur mutan-
 dum esse videtur in θυγατέρα. deinde Σετράχου scribendum esse
 existimabam: nunc intellego triplicem posse in usu fuisse no-
 minis formam, et vera est fortasse vocabuli originatio quam
 Moversius (de rel. Phoen. p. 229) protulit: quamquam reliqua
 eius disputatio in lubrico tota versatur. Parthenium autem su-
 spicari licet Aoum simul cum Adonide commemorasse in elegiis
 suis, in quibus ἱστορίας ξένας καὶ ἀπίπτους inveniri Artemidorus
 ait oneirocr. 4, 63.

Itaque in his quidem Catulli versibus quae boni codices
 habent tuta sunt ab omni mutatione. sed complura supersunt
 in elegantissimi poetae carminibus, in quibus cum satisfacere
 arti non possit veterum exemplarium auctoritas, coniectura
 assequendum est aut certe consecrandum quod dictum esse vi-
 deatur a Catullo. quorum non nulla disputaturus recorder pri-
 mum pulcherrimi illius *Miser Catulle, desinas ineptire*. in quo
 dulcissimo carmine dum se revocat poeta a misero amore, non
 tamen omnem spem recuperandi ea quae perierunt ita abiecit

ut abiecisse videri vult, nec tam obstinata mente obdurat¹ quam 3 de se praedicat. quare multus est in describenda relictæ a se puellæ tristi solitudine atque in fine carminis iterum sese ut obduret adhortatur. verum hæc extrema pars carminis aliter hodie legitur atque a Catullo scripta est. codices enim hæc præbent (p. 5, 6 ss.)

Vale, puella. iam Catullus obdurat,
 Nec te requiret nec rogabit invitam:
 At tu dolebis, cum rogaberis nulla.
 Scelestâ, ne te. quæ tibi manet vita!
 Quis nunc te adibit? cui videberis bella?
 Quem nunc amabis? cuius esse diceris?
 Quem basiabis? cui labella mordebis?
 At tu, Catulle, destinatus obdura.

in his versu illo *At tu dolebis, cum rogaberis nulla* absolvi sententiam neque probari posse quod Ach. Staius scribendum coniecit *cum rogaberis nulla*, *Scelestâ, nocte*, aut paulo sane melius Vossii inventum *cum rogaberis nullam*, *Scelestâ, noctem*, simplex qua Catullus uti solet oratio satis docet. similiter propter accuratam verborum oppositionem verissimum habeo quod in eodem hoc carmine Hier. Avantius scripsit *Nunc iam illa non vult: tu quoque, impotens, noli*, cum in codicibus versus in mutilatum vocabulum *impote* desineret. illud autem *cum rogaberis nulla* admonet me ut de errore quodam non nullorum grammaticorum aliquid dicam, qui sicubi congruit Latinus sermo cum Graeco, ad Graecam originem continuo omnia referunt. non defuerunt enim qui consuetudinem illam dicendi, qua maxime poetae adiectiva vel pronomina usurpant ubi ex accurata cogitandi ratione adverbium requiruntur, a Graecæ linguae imitatione repeterent. hi si constare sibi volunt, vanam declinare non poterunt opinionem, ut dicant tanto opere placuisse Romanis istam imitationem ut partim in cotidianam vulgi consuetudinem abiret atque adeo nullius vocabulo non nunquam populus uteretur cum *non* dicendum esset proprie: nam hoc ipsum sine Graeco exemplo dictum est. quanto rectius in utraque lingua hoc loquendi genus, quod latissime patet, sed ut in non nullis discrimen appareat inter vulgi et poetarum consuetudinem, ex communi Graecorum et Romanorum in cogitando alacritate et quasi agilitate tanquam e fonte suo derivabimus. etenim dum abstracta, ut cum philo-

4^lsophis barbare loquar, devitant et concreta sectantur et omnia cum subiecto aut obiecto orationis, quoniam haec maximi momenti sunt, quantum fieri potest artissime coniungere student, adverbiorum loco, quorum quasi minus vigent notiones, et adiectiva et pronomina saepe numero posuerunt. in qua re Romani, ut dixi, maiore licentia usi sunt quam Graeci, cum negativis quoque particulis pronomina non nunquam praeferrent. nota sunt quae tali modo Plautus et Terentius dixerunt, *nullus creduas, nullus ostenderis, nullus dixeris, tametsi nullus moneas* et similiter alia: dixerunt autem non ut ridicula proferrent, qui videtur non nullorum esse error, sed quod vulgi sermonem retinebant et ut gravius negarent. similiter locutus est, ut vel antiquissimi sermonis vel vulgi consuetudinem imitaretur, Apuleius cum asini l. 7 p. 195 Elm. de puero dixit *nullus tamen desinebat identidem vulnus sanguine delibutum obtundere*, et l. 8 p. 240 *an nulli scitis quo loco consederitis?* quid quod ipsum M. Tullium in epistolis suis, ubi cotidianum sermonem saepe sequitur, ita locutum esse scimus, ad Att. 11, 24, 4 *Philotimus non modo nullus venit, sed ne per litteras quidem aut per nuntium certiozem facit me quid egerit*, cui specie simile est, re ipsa paululum differt 14, 3, 1 *Corumbus Balbi nullus adhuc. et mihi notum nomen: bellus enim esse dicitur architectus*, ubi scripserim *est mihi notum nomen*. nihil differt inter hoc et Livii verba 32, 35, 2 *Philippus nullus usquam nec nuntius ab eo per aliquot horas veniebat*, in quibus etsi vera esse videtur Dukeri correctio: nam quod in libris fere legitur *Philippi* probari non potest deleta, ut I. Fr. Gronovius praecepit, *ab* praepositione, quoniam *nec* particulam a coniungendo et negando ad intendendam negationem Livium non traduxisse praeclare docuit N. Madvigius excursu tertio ad Cic. de fin. p. 821 s.: sed etsi veram puto Dukeri correctionem, tamen non dictum est pronomen adverbii significatione, sed ita uti nos quoque loquimur, *nirgend ein Philippus, bis jetzt kein Corumbus*. sed cum adverbio congruit quod scripsit Cicero ad Att. 15, 22 *ego autem scripsi Sextum adventare, non quo iam adesset, sed quia certe id ageret ab armisque nullus discederet*, et 15, 29, 1 *ad M. Aelium nullus tu quidem domum, sed sicubi inciderit*. verum quoniam in hac orationis forma mirum esse videbatur et^l paene absurdum negari aliquam rem esse et nihilo tamen minus eandem rem dici ali-

quid aut facere aut pati, postquam sermo Romanus ab litteratis hominibus ad accuratam rationis normam directus erat, remotum est illud dicendi genus ex omni graviore oratione. quare neque Cicero in reliquis praeter epistolas scriptis neque alii quorum culta dictio erat scriptores ita locuti sunt. multa enim a grammaticis falso huc referuntur. licebit hoc exemplis aliquot demonstrare. Cicero de or. 1, 9 (38) *quod nisi fecisset inquit, rem publicam, quam nunc vix tenemus, iam diu nullam haberemus*: minime *nullam* dixit ut esset pro adverbio, sed attractione quadam verba artius conexuit quam si ita scripsisset, *nulla iam diu quam haberemus esset res publica*. eiusdem Ciceronis haec sunt in or. pro Roscio Amerino 44 (128), *aliquot post menses et homo occisus est et bona venisse dicuntur. profecto aut haec bona in tabulas nulla redierunt — aut, si redierunt, tabulae publicae corruptae aliqua ratione sunt*. hic quoque non dixerim *nulla* simpliciter positum esse pro adverbii *minime* vel *non*, sed cum dici posset et nulla eius bona in tabulas rediisse et non rediisse haec bona, utrumque quodam modo coniunctum est. non prorsus dissimiliter locutus est Cicero de off. 3, 14 (59), *quaerit ex proximo vicino num feriae quaedam piscatorum essent, quod eos nullos videret*, quibuscum rectissime comparata sunt talia quale hoc est de off. 1, 45 (159), *ea Posidonius collegit permulta*. eiusdem Ciceronis verba sunt in or. in Catilinam 1, 7 (16), *sic enim iam tecum loquar, non ut odio permotus esse videar, quo debeo, sed ut misericordia, quae tibi nulla debetur: quod recte dicere poterat misericordia tibi nulla debetur*, hoc adiunxit, nec perperam, relativa oratione. alia in quibus adiectiva pronominis significatio etiam magis manifesta est meritorum praeterire. sed non tantum scriptores, verum etiam poetae non sunt usi nullius vocabulo ubi accurata cogitandi ratio non vel *minime* adverbia requirebat: quanquam etiam de poetarum sermone saepe grammatici non satis accurate et subtiliter iudicaverunt. veluti Vergilius cum dixit ge. 1, 401 *hiberno laetissima pulvere farra, Laetus ager: nullo tantum se Mysia cultu Iactat et ipsa suas mirantur Gargara messis*, non voluit dicere *minime* se iactat, sed *nullus est Mysiae cultus quo tantum sese iactet*. aut quod est Aen. 4, 232 *Si nulla accendit tantarum gloria rerum*, non fortius tantum poeta loquitur quam si diceret *Si non accendit*, sed plane aliter: hoc enim vult, *si nulla est*

tantarum gloria rerum quae animum accendat. denique Aen. 12, 405, ubi haec leguntur, *Nulla viam Fortuna regit, nihil auctor Apollo Subvenit*, cur *nulla* non sit adiectivum significatione equidem sane nullus video: certe si quis nostrum ita diceret, *keine Fortuna zeigt den weg*, num tu crederes pronomine usum esse significatione adverbii? neque quod apud Ovidium est met. 9, 734 *Vellem nulla forem*, vel 11, 579 *Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras*, rectius huc rettuleris quam quod Catullus dixit carm. 17, 20 (p. 11, 13) *Tantundem omnia sentiens quam si nulla sit usquam.* unum novi poetam nescio dicam an rectius versificatorem qui nullius vocabulo aperte ita usus sit ut pro adverbio substitutum cum verbo artissime coniungeret, illum qui Cirin fecit. in quo carmine de Scylla dictum est v. 177 *Nulla colum novit, carum non respicit aurum.* verum hic poeta, quem nollem nuper a R. Merkelio prol. ad Ovidii Ibin p. 367 ss. ut olim ab I. H. Vossio habitum esse C. Cornelium Gallum (nam multo posteriori tempori carmen minime bonum ascribendum est), totus pendet ex antiquiore oratione Catulli. qui cum saepe populari dictione usus sit, non putandus est respuisse quod eum dixisse ipsa res clamat, *At tu dolebis, cum rogaberis nulla.*

Itaque quae deinde sequuntur *Scelestas*, *ne te* ita sunt emendanda (nam *ne te* nemo probaverit) ut non suspendantur ex antecedentibus, sed per se constet allocutio. in antiquis quibusdam editionibus scriptum est *tene?* ut hoc esset *tene aliquis rogaverit?* id rectius diceretur *tune*, quoniam passiva verbi forma praecedit, atque hoc ipsum *tune* invenio in exemplaribus Parisiensi a. 1528 et Basileensi a. 1530: sed displicent otiosa verba. aliorum coniecturas sciens praetereo: neque enim dubito quin recte Carolus Lachmannus commendaverit Iani Meleagri id est Balthasaris Venatoris *Scelestas*, *vae te!* cum mutatione paene nulla aptissimam lucremur orationem. *vae* particula cum accusativo casu coniuncta bis tantum inveniri videtur in eis qui hodie extant Latinorum scriptorum libris: nam quod Iosephus Scaliger, hoc versu in debile aliquod *rere* incidens, *vae te* in aliud Catulli carmen (68, 94, p. 64, 12) inferre^l voluit, aliter equidem censeo: de qua re postea dicam. sed in Plauti asinaria, 2, 4, 75, omnes libri cum vetere codice Camerarii in his verbis conspirant, *Dabitur pol supplicium mihi de tergo vestro. Vae te!* deinde Seneca in satira Menippea de Claudio Caesare

haec ridicule narrat, [capite quarto extremo] p. 848 ed. a. 1672, *ultima vox eius haec inter homines audita est, cum maiorem sonitum emisisset illa parte qua facilius loquebatur, Vae me: puto, concacavi me.* sed memini et Plauti et Senecae verba propter rariorem dicendi rationem coniecturis temere attentata esse: quam levitatem antiqui et docti grammatici fide refellam. Flavius Caper p. 2244 P. *vae inquit dativus et accusativus sequi debent, non alius, ut Vae populum Maurorum, et Vae populo Maurorum.* repetuntur haec ab ignoto grammatico, nisi Bedam esse recte quidam existimant, depravatis apud Putschium p. 2804 verbis, *vae, dativum et accusativum sequi debet, ut, Alius, vae populo Maurorum, vae populum Maurorum.* ceterum non de nihilo est quod accusativum casum Catullus posuit, cum liceret ei dativo uti: nam in accusativo casu de execratione cogitari non potest, potest in dativo: atqui ab execratione hoc carmen prorsus abhorret.

Ad eandem miserantis, non detestantis, exclamationem pertinet quod proxime sequitur, *quae tibi manet vita!* nam rectissime Lachmannus ab his demum verbis, *Quis nunc te adibit?* interrogationes inceptit, quibus antecedentis exclamationis quasi ratio subicitur. illi igitur exclamationi *quae tibi manet vita* Achilles Staius hoc ascripsit, *idem paene dixit Ariannus illis verbis.* βίottiο ος κ' ἐπιδουής Στρωφάται. verba sunt Rhiani apud Stobaeum tit. 4 [34, 3]. sed de victu cogitari non potest. unam eandemque mulierem Catullum et hic alloqui et tangere carmine 37 eo fit manifestum quod quae hic dixerat, *puella — Amata nobis quantum amabitur nulla*, illic similiter repetit, *Puella — Amata tantum quantum amabitur nulla*: nam habet hunc morem Catullus ut de eisdem hominibus eadem dicat saepius aliorumque carminum memoriam venuste repetat, veluti pulcherrima mortui fratris allocutio quam elegiae ad Ortalum Lachmannus praeclaro artificio restituit eadem est in elegia ad M. Allium, et cum dicat in iocoso carmine 23 (p. 12, 24) *Furio neque servum esse neque arcam*, intellegimus quod in proximo carmine dictum est (p. 13, 25) *Isti quoi¹ neque servus est neque s arca* ad eundem Furium pertinere. in quo carmine, ut hoc cursim addam, non puto recte coniecisse Lachmannum in mendosis litteris *mi latere uti* coniunctionem, *Mallet divitias uti dedisses Isti*, neque enim satis plena et elegans fit oratio nudo

illo et ieiuno divitiarum vocabulo, sed fugit Lachmannum verissima Isaaci Vossii emendatio, *Mallem divitias Midæ dedisses Isti*, quod proverbii loco dici solet. sed puellam illam amatam tantum quantum amabitur nulla non diversam esse a Lesbia, Lesbiam autem Clodiam istam esse quadrantariam, rectiusque quam nuper factum memini de ea re saeculo sexto decimo primarios quosdam viros iudicasse, liquido confirmare posse mihi videor, ut appareat imminentem puellae victus penuriam a Catullo commemorari potuisse nullam: verum ab hac demonstratione nunc quidem abstinendum esse sentio. etsi enim spurcarum rerum investigationem saepe tam non possumus defugere grammatici quam ultro eam appetere turpe est, tamen a publico colloquio, cui haec scribo, arcendam esse existimo quaestionem quae sine accurata obscenitatis pertractatione perfici plane nequit. neque vero opus est ut diutius in his rebus commorer, cum per se manifestum sit victus commemoratione dulcissimi carminis venustatem perverti incredibiliter. sed eo tamen laudem meretur Staius quod rectius quam plerique non putavit *quae tibi manet vita* idem esse posse atque *quae te manet vita*. quam opinionem, ut par erat, improbens Laur. Santenius annotatione ad Hier. Balbum (allg. litt. anz. 1804 p. 1846) recte significavit, sicubi inveniri videretur apud scriptores Latinos manendi verbum ea ratione qua accusativum casum asciscere debet coniunctum cum dativo, aut infirma niti codicum auctoritate aut explicandum esse perdurandi vocabulo: poterat remanendi significationem addere. itaque Catullus cum dicit *carm. 76, 5 s. (p. 70, 9 s.) Multa parata manent in longa aetate, Catulle, Ex hoc ingrato gaudia amore tibi*, non significat, si accurate animum advertimus, futura gaudia quae sese quasi expectent, sed hoc vult, praesto ea esse et perdurare per omnem vitam: cogitat igitur tanquam quae iam possideat. similiter Vergiliana ista explicanda sunt *Aen. 5, 348 s. vestra, inquit, munera vobis Certa manent, pueri, et palmam movet ordine nemo*, et *9, 299 s. Quae tibi polliceor reduci rebusque secundis, Haec eadem matricum tuarum generique manebunt*. convenit cum his dictio Callimachi, non recte ab omnibus percepta, *lav. Pall. 119 s. Ὡ ἐτάρα, τῷ μὴ τι μινύρεο: τῷδε γὰρ ἄλλα Τεῷ χάριν ἐξ ἐμέθεν πολλὰ μενεῶντι γέρα*. multum autem conferunt ad declarandum utriusque constructionis discrimen Ciceronis verba *or. Phil. 2, 5 (11)*, quamquam haec quoque

specie sua fefellerunt interpretes, *quis autem meum consulatum praeter P. Clodium qui vituperaret inventus est? cuius quidem tibi fatum, sicuti C. Curioni, manet, quoniam id domi tuae est quod fuit illorum utriusque fatale.* ipsa orationis conformatio demonstrat non hoc velle Ciceronem, manere Antonium Clodii fatum vel imminere ei, sed certum ei esse et tanquam praesens: multo igitur gravius loquitur et cum maiore asservationis acrimonia. comparari possunt Graeca non nulla. Euripidis versus est ex Temenidis a Stobaeo allatus tit. 123 (p. 352 Matth. [fgm. 733 N.]) Τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποισι καταθανεῖν μένει. ibi cum Valckenarius scribendum coniecisset μέλει, recte hoc improbat Augustus Matthiae suspicaturque μένει idem esse quod πέπρωται, εἴμαρται. scilicet non imminere omnibus hominibus mortem dicit Euripides, sed certam moriendi legem eis manere neque quenquam ab hac necessitate liberari. quod exemplis confirmare possum similibus duobus, Aeschyli, apud quem Ag. 1108 ita loquitur Cassandra postquam mutatam in Iusciniam Philomelam beatam praedicavit, Ἔμοι δὲ μένει σχισμὸς ἀμφήκει δορί, et Lycophronis 1075, Σή-ταια τλήμων, σοὶ δὲ πρὸς πέτραις μόρος Μίμνει δυσαίων. utrobique Cassandra non tam quae aliquando futura sint vaticinatur quam permanentem fati stabilitatem significat, quem ad modum apud Vergilium Iuppiter dicit, Aen. 1, 257, *Parce metu, Cytherea: manent immola tuorum Fata tibi.* sed eius modi interpretatio, ut putemus amaram vitam Lesbiae perpetuo permansuram interrogatione indicari, si multo usu sermonem Catulli bene didici, aliena est ab illo versiculo. Catullo enim, simpliciter ubique loquenti neque unquam orationem oneranti, satis erat dicere *quae te manebit vita? vel quae tibi erit vita?* neque posuisset, opinor, praesens verbi tempus sine aliquo adverbio. illa autem significatio, qua manendi verbum ad verbum substantivum prope accedit et quasi proluditur Itolorum consuetudini *rimanere* suum cum participiis saepe coniungentium, Catulli aetate nondum¹ in-
crebuit: dictum est ita in culice v. 63 ss., *si nitor auri Sub laqueare domus animum non tangit avarum, Picturaeque decus lapidum nec fulgor in ulla Cognitus utilitate manet,* de quibus versibus non recte iudicat recentissimus editor, nec longe aliter locutus est Staius silv. 3, 3, 48 *quid enim terrisque poloque Parendi sine lege manet?* et Theb. 1, 30 *maneat hominum contentus habenis,* aliique posteriore aetate complures. a permanendi

significatione prope abest notio remanendi. restat igitur ut putemus manere dici eam vitam quae reliqua sit et superfutura dempta omni iucunditate. profecto ita non nunquam locuti sunt scriptores Latini, quanquam rarius quam quis opinetur. sed hoc quoque non praestare videtur id quod ut dictum fuisse a Catullo credamus ipsa nos cogitatio sua sponte adducit. ut est, non scripsisse Catullum *quae tibi manet vita* veri admodum simile est propter sincerorum codicum discrepantiam. quorum non nulli non habent *tibi*, in uno scriptum est *tibi quae*, ut depravationis vestigia deprehendantur. sed quod Laur. Santenius coniecit, *quae tibi imminet vita*, etsi bonum est ad sententiam, tamen longius distat a codicibus nec in sede sua vitium quaesitum est: quod autem a Ferd. Handio olim propositum est, *quae dehinc manet vita*, probari nequit nullo addito pronomine. ego vero inserta una litterula quod requiritur sic restituo,

Scelestā, vae te! quae te ibi manet vita!

eius modi aliquid desiderari sensit qui scripsit quod in excerptis Putschii invenitur, *quae te tum manet vita*, quo numeri pervertuntur. *ibi* autem de tempore dictum plane est Catullianum. ita loquitur p. 40, 46. 22. 41, 20. 57, 25, [*carm.* 63, 42. 48. 76. et *carm.* 66, 33.] et, de quo versu postea explicare dicam, 58, 24 [*c.* 66, 59]: *ibi tum* similiter coniungit p. 4, 30 [*carm.* 8, 6]. idem *ibi* restituendum esse puto *carm.* 64, 276 (p. 54, 43), ubi quod vulgo scriptum est, *Sic tum vestibuli linquentes regia tecta Ad se quisque vago passim pede discedebant*, inventum sane est in sincero libro, sed cum exemplaria quae Lachmannus subtili iudicio sequi solet ambo habeant *Sic tibi*, tertium inde efficitur idque nisi fallor verum, *Sic ibi*. accurate congruit quod ubi inchoabatur comparatio dictum erat *Hic, qualis flatu placidum mare matutino Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas*. in his omnibus versiculis de praeterito tempore *ibi* dictum est: sed ⁴⁴ apparet non minus recte de futuro dici posse. quod in eorum gratiam qui sine exemplis nihil credunt uno satis est demonstrasse versu Terentii, *Andr.* 2, 3, 5 *Sed si tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet.**

*) [In scholis de hoc versu ita fere iudicavit Hauptius: an *quae tibi manet vita* hat man anstoss genommen und mancherlei ungläubliches ver-